

عباس آباد مهمترین قطب گردشگری مازندران

ندا دستانی

در مرکز شکل گرفته که ستون مشبک مانند صافی آب عمل می‌کند و به یک کانال آب یک تا یک و نیم متری راه دارد. این کانال به قسمت مرکزی مرتبط است و از زیر دیوار سد عبور داده می‌شود تا در فاصله ۱۵۰ متری پایین دست سد از زیرزمین به سطح بیاید. بنابراین، هنگام وجود بیشترین مقدار آب در سد، نیازی به تخلیه آب از طریق دریچه نیست، بلکه از طریق همین سیستم مکش، آب تخلیه می‌شود. این سد را جهت جمع‌آوری آب‌های زمستانی به وجود آورده‌اند و امروز آب جمع شده در پشت در تابستان مقدار زیادی از اراضی برنج‌کاری را مشروب می‌سازد.

در وسط استخر در میان آب عمارتی قرار دارد که هنوز در نهایت استحکام بریاست و در اطراف همین استخر ابنیه زیادی وجود داشته که متأسفانه دیگر اثری از آن‌ها نیست. البته ۲ برج آجری مخروط ناقص و آثار حمام، کاخ و غیره موجود است که نیاز به مرمت دارد.

عباس آباد بهشهر از جمله مهم‌ترین و بزرگترین باغ‌های تاریخی کشور است به طوری که باستان شناسان این مجموعه را اوج شکوفایی باغ‌سازی در ایران و معرفی می‌کنند از این رو چند سالی است که باغ‌های عباس آباد به نمونه مطالعاتی باغ‌های ایرانی بدل شده است. وجود راه‌های دسترسی مناسب و اقامتگاه، آثار باستانی متعلق به دوره صفویه، آب و هوای مطبوع و دل‌انگیز جنگلی از جمله امتیازاتی است که موجب شده این دریاچه به یکی از مهم‌ترین قطب‌های گردشگری مازندران تبدیل شود.

این مجموعه بی‌نظیر به دستور شاه عباس اول صفوی در سال ۱۰۲۰ و ۱۰۲۱ هـ.ق ساخته شده است و در حال حاضر مهم‌ترین باغ غیر کویری ایران محسوب می‌شود. در آن زمان به دستور شاه عباس صفوی اراضی این منطقه که خرگوران نام داشت خریداری شده و شهری تحت عنوان اشرف‌البلاد ساخته می‌شود که اقامتگاه شاه عباس اول در مازندران بود.

شاه عباس هرگاه به مازندران می‌آمد اشرف را به دیگر نقاط آن ترجیح می‌داد. احتمالاً نخستین گروه نمایندگان سیاسی انگلستان در اشرف‌البلاد به حضور شاه عباس رسیدند. بعدها اشرف‌البلاد در اثر جنگ‌های داخلی و حملات افغانه و سپاهیان زند صدمات فراوانی دید. گفته می‌شود محمد حسن خان قاجار نیز علاقه زیادی نسبت به آن داشت و غالباً در این شهر اقامت می‌کرد. این منطقه بعدها به بهشهر تغییر نام داد و بهشهر امروزی، شهری زیبا و جذاب و سرسبز است که آثار طبیعی و تاریخی فراوانی دارد.

باغ‌های عباس آباد در ۹ کیلومتری شهرستان بهشهر و در دامنه رشته کوه‌های البرز و در میان جنگل‌های انبوه قرار گرفته است. عباس آباد، مجموعه باغی مطبق و پلکانی بوده که شامل عمارت، حمام، ۲ برج آجری و چهارباغ بوده است. از این مجموعه تاریخی به عنوان شکوه باغ‌سازی ایرانی یاد می‌شود. این باغ تاریخی و محوطه پیرامون آن که وسعتی نزدیک به ۵۰۰ هکتار دارد همه روزه پذیرای گردشگران زیادی است که از راه‌های دور و نزدیک برای بازدید این منطقه آمده‌اند.

استخر عباس آباد به وسعت تقریبی ۱۰ هکتار در میان جنگل و به صورت سد محکمی در بین ۲ کوه بلند بنا شده که قدمت آن به ۳۷۰ سال قبل

گفته می‌شود شاهان صفوی به منظور تفریح و قایقرانی و شکار به این استخر می‌آمدند و با قایق در سطح آن به تفریح و تفرج می‌پرداختند. حجم آب استخر در فصول مختلف سال تغییر می‌کند تا حدی که در برخی از فصول، عمارت داخل استخر کاملاً به زیر آب فرو رفته و در برخی زمان‌ها و در حالت کم آبی که عموماً فصل تابستان است کاملاً هویدا می‌شود. با این حال و در کمال شگفتی با وجود این همه تغییرات که به صورت متوالی تکرار می‌شود این بنا همچنان به طور مستحکم پا بر جا مانده تا حیرت بازدید کنندگان را برانگیزد.

در ششمین فصل کاوش در باغ‌های تاریخی عباس آباد بهشهر، ۱۶۰۰ متر مربع معماری صفوی این مجموعه تاریخی از زیر خاک بیرون آمده است. این کاوش‌ها به کشف تنها ورودی باغ که سمت شرقی

برمی‌گردد. در مرکز مخزن استخر، سدی ساخته شده که از ۸ ستون در اطراف و یک ستون مشبک

ناگفته نماند که باستان شناسان برای کشف منبع آب مجموعه باغ‌های عباس‌آباد بهشهر، کوه جهان‌مورا، در دامنه رشته کوه‌های البرز را نیز کاوش کردند. این در حالی است که پیش از این قوری چشمه یا سرچشمه، چشمه منبع آب این باغ تصور می‌شد. شاید به دلیل وجود همین تدابیر مهندسی بوده که امروزه پرونده باغ‌های عباس‌آباد به عنوان یک اثر تاریخی و طبیعی منحصر به فرد، برای ثبت در فهرست میراث جهانی یونسکو در حال آماده سازی است. اما عباس‌آباد همچنان با کمبود بودجه عمرانی و مرمتی مواجه است که اگر مشکل تخصیص اعتبارات در زمان معین بزودی حل شود و مرمت ابنیه و باغ به صورت پیوسته دنبال شود، دیگر مشکلی از بابت معرفی این مجموعه به یونسکو وجود نخواهد داشت.

آن قرارداد و بیرون آوردن ۱۲۰۰ متر مربع از معماری این مجموعه از خاک انجامید. مطالعات باستان شناسی باغ عباس‌آباد بهشهر نیز نشان می‌دهد که بقایای معماری موجود در بخش شمالی محوطه با معماری دوره صفوی مطابقت دارد و این مجموعه کاربری تابستانه داشته است.

از این دوره کاوش تصور می‌شد که مصالح به کار رفته در فضاهای معماری عباس‌آباد تنها سنگ و آجر است، اما این کاوش‌ها منجر به کشف چینه‌هایی از گاه و گل شد که قبلا در مجموعه باغ‌های تاریخی عباس‌آباد دیده نشده بود. در حال حاضر برای مرمت این ابنیه تاریخی این باغ از ملات آهک و سنگ‌های رودخانه‌ای همین منطقه که در دیوار چینی‌های دوره صفوی نیز مورد استفاده می‌شود. کشف اتاق‌هایی با سیستم ۳ دری در ابتدای دروازه شمالی باغ از جمله دیگر اکتشافات مهم این فصل کاوش بود.

این اتاق‌ها که هنگام کاوش بخش‌هایی از دروازه شمالی و غربی مجموعه باغ عباس‌آباد به دست آمد، شکل ۳ مربع تو در تو ساخته شده‌اند که در مجموع به یک مجموعه ۳ دری بدل می‌شوند. از این سیستم برای هدایت هوای خنک به داخل مجموعه باغ‌ها استفاده می‌شده است. این اتاق‌ها نشان می‌دهد از مجموعه باغ‌های تاریخی عباس‌آباد برای تابستان استفاده می‌شده و این مجموعه تفرجگاه تابستانه شاه عباس بوده است.

اکنون بسیاری از پرسش‌های باستان شناسان درباره عباس‌آباد پاسخ داده شده است. سرچشمه آب این باغ که زمانی حلقه مفقوده بود اکنون پیدا شده است. چشمه‌ای به نام سرچشمه که از داخل غاری می‌جوشد و جریان آب عبوری آن به قدری شدید است که آب را تا ۶۰۰ متری باغ هدایت می‌کند.

آب بعد از ورود به باغ در حوض‌های متعدد می‌چرخد تا تصفیه اولیه آن صورت گیرد، آب این چشمه، فاصله باغ تا گلباغ را از طریق سطوح شیب‌دار طی می‌کند و در حوض مرکزی باغ تاریخی به صورت فواره ظاهر می‌شود.

